

**UCHWAŁA NR IV/20/2019
RADY MIEJSKIEJ W TOSZKU**

z dnia 30 stycznia 2019 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Toszek na lata 2019-2021

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 994 z późn. zm.) oraz art. 176 pkt 1 i 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.)

**Rada Miejska w Toszku
uchwala, co następuje:**

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Toszek na lata 2019-2021, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Toszka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Toszku

Tadeusz Kobiernik

Załącznik do uchwały Nr IV/20/2019
Rady Miejskiej w Toszku
z dnia 30 stycznia 2019 r.

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ
W TOSZKU

**Gminny Program
Wspierania Rodziny
w Gminie Toszek
na lata 2019-2021**

Opracowanie:

*Ośrodek Pomocy Społecznej
w Toszku*

.....
Zatwierdzam

Toszek
2019

Spis treści

Wstęp	3
1. Podstawy prawne realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021.....	4
2. Diagnoza środowiska lokalnego	4
2.1. Rodzina w systemie pomocy społecznej	4
2.2. Asystent rodziny	6
2.3. Karta Dużej Rodziny	9
2.4. Poradnictwo specjalistyczne	11
2.5. Programy opiekuńczo - wychowawcze	12
3. Analiza SWOT	15
4. Adresaci działań i realizatorzy programu	16
5. Cele i kierunki działań w zakresie wspierania rodziny	17
6. Monitoring i ewaluacja	18
Spis tabel	19
Spis wykresów.....	20

Wstęp

Rodzina jest podstawową komórką życia społecznego i jednocześnie naturalnym środowiskiem rozwoju człowieka, bazą do kształtowania osobowości, postaw i relacji z ludźmi. Jest też najważniejszą przystanią bezpieczeństwa, na której dziecko bazuje w kształtowaniu własnej postawy wobec świata. Współczesne rodziny przeżywają wiele trudności wynikających ze zmieniających się warunków ekonomicznych, kryzysów gospodarczych, które determinują rynek pracy.

Rodziny coraz częściej żyją w związkach nieformalnych i częściej dochodzi też do rozpadu małżeństw. Obserwuje się też wzrost liczby samotnie wychowujących matek i ojców. Nowe, zachodnie wzorce kulturowe, zwłaszcza w odniesieniu do rodziny, bazują na dużej swobodzie w podejściu do zawierania i utrzymywania związków małżeńskich, wchodzenia w nowe relacje partnerskie lub małżeńskie. Destabilizacja środowiska rodzinnego powoduje małą stabilność środowiska wychowawczego.

Dodatkowo, pojawiło się również zjawisko emigracji zarobkowej. Jeden lub obydwój rodziców wyjeżdża z kraju do pracy na kilka miesięcy lub nawet kilka lat, przekazując dziecko pod opiekę dalszej rodziny. To olbrzymia trauma dla dziecka, które czuje się opuszczone a nawet porzucone przez rodziców.

Rodziny mają trudności w odnalezieniu się w tak zmieniających się warunkach. Dotyka je bezrobocie, ubóstwo, nierzadko przemoc i alkoholizm. Rodzice borykają się z pełnieniem funkcji opiekuńczo – wychowawczych a to bezpośrednio wpływa na prawidłowy rozwój dziecka. To główny powód, dla którego rodzinę i dziecko należy objąć systemem wsparcia i pomocy.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.) reguluje zakres, rodzaj i formę pomocy, jaką może uzyskać rodzina przeżywająca kryzys. Nakazuje też gminom opracowanie zwanego planu pomocy dla rodzin uwzględniającego specyfikę problemów danej Gminy, jej strukturę ekonomiczną i społeczną oraz zasoby jakimi dysponuje. Z tego powodu powstał więc Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 dla Gminy Toszek. Zakłada on pomoc rodzinom, przeżywającym trudności poprzez podjęcie takich działań, które zaskutkują wzmocnieniem funkcji wychowawczo – opiekuńczej rodziców, pełnienia ról w systemie rodzinnym oraz zapewnieniem bezpieczeństwa dziecku i rodzinie.

1. Podstawy prawne realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021

Podstawą prawną realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019 – 2021 dla Gminy Toszek jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.).

Ponadto, wsparciem dla rodziny jest rządowy program dla rodzin wielodzietnych, określony w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (t. j. Dz. U. 2017 r. poz. 1832 z późn. zm.).

Działania na rzecz poprawy sytuacji rodzin ujęte także zostały w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.).

2. Diagnoza środowiska lokalnego

2.1. Rodzina w systemie pomocy społecznej

Rodzina jest środowiskiem wychowywania się dzieci i młodzieży, dlatego tak ważne jest zachowanie właściwych postaw i pełnienie przypisanych ról wszystkich jej członków. Zachowanie dobrych relacji w rodzinie, zwłaszcza w okresie nasilania się przemian gospodarczo – kulturowo – społecznych gwarantować może właściwe kształtowanie osobowości i świadomości młodych osób.

Każda rodzina poddawana jest różnego rodzaju doświadczeniom, przeżyciom i problemom. Nie zawsze sytuacja, w jakiej znajdują się dane rodziny i posiadane przez nich zasoby są wystarczające do poradzenia sobie z napotykanymi trudnościami. W takich sytuacjach należy korzystać z wiedzy i doświadczenia osób profesjonalnie zajmujących się wspieraniem osób i całych rodzin w ich funkcjonowaniu.

Tabela nr 1. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy i wsparcia w latach 2015-2018

Rok	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2015	251	186	461
2016	211	144	315
2017	189	134	253
2018	163	137	244

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Analizując powyższą tabelę można wysnuć wniosek, że nastąpił kilkuprocentowy spadek ilości osób korzystających z pomocy społecznej w roku 2015 w stosunku do lat 2016 - 2018.

Pomoc udzielana przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku może mieć dwie formy: świadczenie pieniężne i świadczenie niepieniężne. Wśród powodu udzielania pomocy znajdują się m. in. ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, alkoholizm, narkomania, trudności w przystosowaniu się do życia w społeczeństwie po opuszczeniu zakładu karnego, zdarzenia losowe, klęska żywiołowa lub ekologiczna.

Tabela nr 2. Główny problem i liczba rodzin korzystających z systemu pomocy społecznej w latach 2015-2017

Dominujący w rodzinie problem	Liczba rodzin			
	2015	2016	2017	2018
Ubóstwo	110	95	79	61
Bezrobocie	88	76	53	35
Niepełnosprawność	78	69	68	52
Długotrwała lub ciężka choroba	80	80	87	72
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych	34	26	22	16
Alkoholizm	7	8	8	8
Narkomania	0	0	0	0
Bezdomność	6	5	5	4
Opuszczenie zakładu karnego	1	1	0	0
Zdarzenia losowe	0	0	1	0
Klęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	1	0
Sieroctwo	1	1	0	0
Ochrona ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Jak wykazano powyżej, głównym problemem zgłaszanym przez klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku jest ubóstwo i bezrobocie, następnie długotrwała lub ciężka choroba i niepełnosprawność.

Należy pamiętać, że wskazane powyżej problemy nie występują pojedynczo w rodzinach. Najczęściej dysfunkcje rodziny występują w formie łączonej, np. bezrobocie

z alkoholizmem i/lub przemocą w rodzinie, albo niepełnosprawność z bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego itp.

2.2. Asystent rodziny

Pomimo stale rosnącego niżu demograficznego, na przestrzeni lat zauważana jest potrzeba wspierania rodzin w wypełnianiu jej podstawowych funkcji. Chodzi tutaj o pomoc instytucjonalną, skierowaną do rodziców, których z różnorodnych powodów zabiegi są niewystarczające. Mogą do nich należeć: skupienie się rodziców na pracy zawodowej, występujące coraz częściej zjawisko zachodzenia w ciążę kobiet w dojrzałym wieku, gdzie dochodzi do dylematów opiekuńczych, ponieważ dojrzałe wiekowo matki mają jednocześnie starzejących się, chorujących i niedołączających rodziców, którym także trzeba zapewnić pomoc. Zdarzają się też rodziny, które zaniedbują swoje dzieci, nie znając prawidłowego wzorca wychowawczego, przyjmując najczęściej styl wychowawczy, jakiego sami doświadczyli.

Tabela nr 3. Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w Gminie Toszek w latach 2015-2018

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2015	34	123
2016	26	93
2017	22	70
2018	16	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

W celu poprawy sytuacji wychowawczej rodzin mających problemy w tym zakresie, zostało powołane do życia stanowisko asystenta rodziny. Asystent rodziny to według ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.) osoba, która przydzielana jest rodzinie, gdy ta napotkała trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych. Pracuje bezpośrednio w miejscu zamieszkania klienta lub w miejscu przez niego wskazanym, przyczyniając się do poprawy sytuacji problemowej w zakresie socjalnym, psychologicznym, wychowawczym. Dzięki takiej współpracy, klient może zwiększyć swoją aktywność społeczną, być lepiej zmotywowanym do podejmowania działań zawodowych oraz wszystkich innych prowadzących do poprawy sytuacji życiowej własnej oraz jego rodziny.

Tabela nr 4. Ilość osób objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Toszek w latach 2015-2018

	2015	2016	2017	2018
Ilość rodzin objętych wsparciem asystenta	16	19	19	15
Ilość osób w rodzinach	67	80	66	54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Wśród działań, jakie podejmują asystenci, możemy wyróżnić: pomoc w znalezieniu punktów świadczących pomoc specjalistyczną w formie konsultacji, poradnictwa, mediacji lub terapii, utrzymywanie stałego kontaktu z klientem, towarzyszenie mu w codziennym funkcjonowaniu. Ponadto, udzielanie wsparcia w sytuacjach tego wymagających oraz interweniowania, gdy zagrożone jest życie lub zdrowie klienta lub jego rodziny. Asystent rodziny zobligowany jest także do utrzymywania kontaktu z instytucjami zaangażowanymi w sprawy podopiecznych, w tym z Policją, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, sądami, pracownikami socjalnymi itp. Tak więc pracę asystenta rodziny można podzielić na dwa obszary zadaniowe. Pierwszym jest bezpośredni kontakt z rodziną w jej miejscu zamieszkania lub w innym miejscu wskazanym przez klienta. Drugim natomiast jest szeroko zakrojona współpraca asystenta z osobami i instytucjami zaangażowanymi w sprawy rodziny. Do pracy asystenta poza rozmowami z klientami należy więc także praca w środowisku otaczającym swoim zasięgiem poszczególnych członków rodzin, np. pracowników socjalnych, pedagogów, nauczycieli, dzielnicowych, prokuratorów itd.

Zdarzają się jednak sytuacje, w których z jakiegoś powodu rodzina nie poprawia swojej sytuacji życiowej, pomimo wielu starań i zabiegów, funkcja opiekuńczo – wychowawcza jest przez nich wypełniana w niedostateczny sposób. W takiej sytuacji konieczne jest zabezpieczenie dziecka w pieczy zastępczej. Według wspomnianej ustawy, gmina, z której pochodzi dziecko, ponosi część odpłatności za jego pobyt zewnętrznych formach pieczy zastępczej.

Tabela nr 5. Odpłatność za pobyt dziecka zastępczej w Gminie Toszek w latach 2015-2018

	2015	2016	2017	2018
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w zł	7 414,01	4 443,61	11 744,19	43 226,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

W obecnych czasach zauważalna staje się zmiana modelu rodziny, powoli zanikają rodziny wielopokoleniowe, utrzymujące ze sobą codzienny kontakt. Zmienia się także podział ról pełnionych przez poszczególnych członków rodzin ze względu na płeć. Zauważalna też staje się zwiększona ilość rozwodów w rodzinach. Te czynniki wpływają na zmianę obrazu

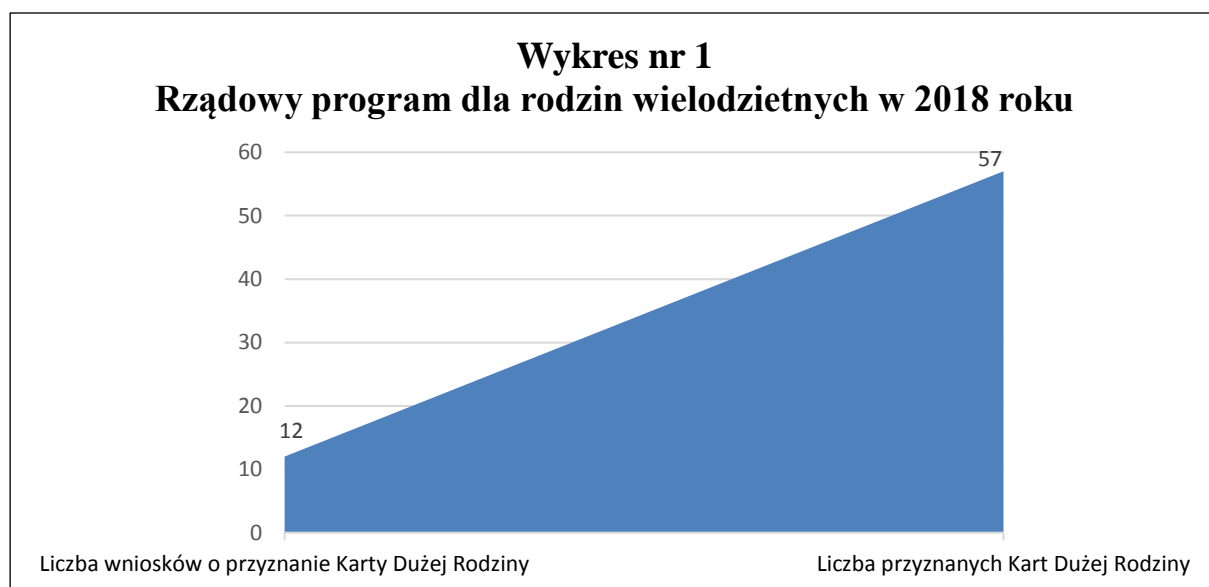

dzisiejszej rodziny, co może mieć negatywne skutki w postaci trudności w opiece i wychowaniu dzieci.

2.3. Karta Dużej Rodziny

W połowie 2014 roku powstał rządowy program dla rodzin wielodzietnych. Na jego postawie Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej uruchomił system przyznawania Kart Dużej Rodziny osobom posiadającym co najmniej troje dzieci w wieku do ukończenia 18 roku życia lub 25 roku życia, w przypadku gdy dziecko uczy się lub studiuje w szkole wyższej.

Wtedy także zaczęto podpisywać porozumienia z właścicielami punktów komercyjnych czy rekreacyjnych, na mocy których posiadacze Karty Dużej Rodziny mogą skorzystać ze zniżek za zakup towarów lub usług tych kontrahentów. Szczegółowy wykaz podmiotów współpracujących w rządowym programie dla rodzin wielodzietnych jest dostępny i stale uaktualniany na stronie internetowej: <https://rodzina.gov.pl/>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku

Oferta dedykowana rodzinom posiadającym Kartę, realizowana w rządowym programie dla rodzin wielodzietnych jest podzielona na kilka zakresów usług:

- Kultura i turystyka,
- Parki narodowe,
- Transport kolejowy,
- Sport i rekreacja,
- Ośrodki wypoczynkowe,
- Zakupy – artykuły spożywcze,

- Zakupy – odzież, obuwie, galanteria,
- Zakupy – pozostałe,
- Rozrywka,
- Usługi,
- Zdrowie,
- Finanse,
- Podatki

„Śląskie dla rodziny – Karta Dużej Rodziny” to projekt realizowany przez województwo śląskie, oferujące dla posiadaczy Kart Dużej Rodziny wydanych w rządowym programie dla rodzin wielodzietnych, dodatkowe zniżki dla mieszkańców naszego województwa. Na stronie internetowej www.slaskiedlarodziny.pl znajduje się aktualny wykaz partnerów biorących udział w programie. Wśród miejsc oferujących zniżki są m. in. muzea, teatry, parki, obiekty w Parku Śląskim, opera oraz usługi kolejowe.

W Gminie Toszek powstał w 2014 roku samorządowy program wspierający rodziny wielodzietne wychowujące co najmniej troje dzieci, będących na wspólnym utrzymaniu. Program ten został wprowadzony Uchwałą Nr XLIV/480/2014 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie wprowadzenia „Karty Dużej Rodziny 3+/ Rodziny Zastępczej” dla rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych z terenu Gminy Toszek, zmieniony Uchwałą Nr XXXIX/325/2017 Rady Miejskiej w Toszku z dnia 30 października 2017 r. w sprawie ustalenia zasad obowiązywania programu „Karta Dużej Rodziny 3+/ Rodziny Zastępczej” dla rodzin wielodzietnych i rodzin zastępczych z terenu Gminy Toszek.

Na tej podstawie możliwe jest opracowanie i wprowadzenie szeregu ulg i zniżek dla posiadaczy Karty poprzez zawarcie porozumień z właścicielami punktów komercyjnych znajdujących się w Gminie Toszek.

W 2018 r. Kartę Dużej Rodziny 3+/Rodziny Zastępczej wydano dla 22 rodzin wielodzietnych z terenu Gminy Toszek, w tym 10 rodzin wielodzietnych otrzymało Samorządową Kartę Dużej Rodziny 3+/Rodziny Zastępczej.

2.4. Poradnictwo specjalistyczne

Temat poradnictwa specjalistycznego został określony w art. 46 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1508 z późn. zm.):

*„1. Poradnictwo specjalistyczne, w szczególności prawne, psychologiczne i rodzinne, jest świadczone osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu swoich problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód.
2. Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw*

lokatorów. 3. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. 4. Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną.”

Bezpłatne porady prawne dla mieszkańców Gminy Toszek od lat organizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku. W 2018 roku konsultacje odbywały się co tydzień w środy. Dotyczyły one głównie spraw rozwodowych i majątkowych spowodowanych problemem nadużywania alkoholu oraz procedur uruchamianych w sytuacji przemocy w rodzinie. Zgłaszający się otrzymywali poradę prawną także w zakresie prawa rodzinnego, karnego oraz prawa pracy. W ciągu 2018 roku zgłosiło się po poradę prawną **73 klientów**, łącznie udzielono **115 konsultacji**.

Wśród spraw, z jakimi zgłaszali się klienci na konsultację prawną znalazły się:

- sprawy o znęcanie się związane z nadużywaniem alkoholu
- sprawy dot. przemocy w rodzinie i naruszenia nietykalności cielesnej
- sprawy rozwodowe
- sprawy o alimenty
- sprawy o opiekę nad dzieckiem
- sprawy dot. ustalenia kontaktów z dziećmi
- sprawy spadkowe
- sprawy dot. uprawnień do kierowania pojazdem
- sprawy dot. obowiązku płacenia abonamentu
- sprawy dot. zadłużenia finansowego
- sprawy dot. egzekucji komorniczych
- sprawy o pomówienie
- sprawy dot. odpowiedzialności odszkodowawczej
- sprawy pracownicze
- sprawy o ustalenie ojcostwa i uznanie dziecka
- sprawy dot. renty rodzinnej i emerytury
- sprawy dot. skarg do Trybunału Konstytucyjnego
- sprawy mieszkaniowe
- sprawy o podział majątku dorobkowego małżonków
- sprawy dot. umowy cywilno – prawnej
- sprawy o ubezwłasnowolnienie
- sprawy dot. odwołania od decyzji ZUS
- sprawy dot. uchylenia wyroków karnych, odpowiedzialności karnej
- sprawy dot. odebrania prawa jazdy

2.5. Programy opiekuńczo – wychowawcze

Pozaszkolne formy spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież zapewniają jego organizację w atrakcyjny dla nich sposób, idący w parze z oddziaływaniem profilaktycznym i zainteresowaniami uczestników. Zajęcia mają różnorodną formę: ruchową, stolikową, dydaktyczną oraz powinny obejmować pomoc w odrabianiu zadań domowych lub wyrównywanie braków w nauce szkolnej.

Zajęcia organizowane przez opiekunów w programach opiekuńczo - wychowawczych obejmują m. in.: pomoc w nauce szkolnej, wspólne przygotowywanie posiłków, kształtujące umiejętności kulinarne oraz zdolność pracy w grupie z zachowaniem podmiotowości każdego uczestnika, zabawy ruchowe, zmniejszające stres szkolny, wpajające stosowanie zasady fair play, zajęcia artystyczne (plastyczne, muzyczne, teatralne, rękodzielnicze itp.). Jednym z ważniejszych elementów pracy jest integracja uczestników oraz emocjonalne zespolenie ich z nią. Można to osiągnąć poprzez organizację sezonowych okolicznościowych wydarzeń, takich jak spotkania świąteczne. Aktywność uczestników w przygotowaniu i przeprowadzeniu takich wydarzeń daje im możliwość wspólnego zaangażowania się w działania na rzecz placówki, współgrania w grupie, jak i kształtowania odpowiedzialności za własne decyzje i zachowanie.

Niewątpliwie ważnym elementem programów opiekuńczo – wychowawczych są organizowane corocznie zajęcia profilaktyczne, prowadzone przez certyfikowanego specjalistę terapii uzależnień. Profilaktyka w głównej mierze dotyczy poznania czynników chroniących przez stosowaniem substancji psychoaktywnych, m. in. świadomości przeżywanych emocji, poznania swoich słabych i mocnych stron, umiejętności wykorzystania zasobów, wzmocnienia poczucia własnej wartości oraz komunikowania się w prawidłowy sposób, nie raniący innych osób, z jednoczesnym akcentem na własne potrzeby.

W Gminie Toszek w 2018 roku funkcjonowało 6 miejsc realizujących program opiekuńczo - wychowawczy – jedna w Toszku, pozostałe w okolicznych sołectwach. Zajęcia odbywały się raz w tygodniu przez 2 godziny (z wyłączeniem dni świątecznych).

Z końcem 2018 roku średnia ilość zapisanych uczestników zajęć w programach opiekuńczo – wychowawczych prowadzonych w systemie cotygodniowym wynosiła **129 dzieci**.

Podczas prowadzenia programów opiekuńczo – wychowawczych i letnich programów opiekuńczo-wychowawczych miał miejsce program profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Problematyka uzależnienia, zagrożenia uzależnieniem oraz przemocy stanowi istotny problem, w szczególności kiedy po alkohol, bądź inne środki psychoaktywne sięgają młode osoby, które często nie mają świadomości podejmowanego ryzyka. Młodzież i dzieci pochodzące ze środowisk marginalizowanych w szczególny sposób narażone są na brak możliwości zapewnienia sobie stabilizacji społecznej (w tym narażone na zjawisko przemocy), dlatego też często destrukcyjny styl życia staje się dla nich jedyną odskocznią od biedy, awantur w domu, czy też sposobem zapełnienia luki braku dostępu do dóbr kulturowych. Działania profilaktyczne realizowane w programie mają charakter wskazujący i selektywny, są dostosowane do indywidualnych potrzeb, by w realny sposób zapobiegać narastaniu patologii społecznych.

W ramach prowadzonych spotkań edukacyjnych z młodzieżą ważne jest w tym wypadku dostarczanie informacji w obszarze ryzyka, związanego z używaniem substancji

psychoaktywnych oraz podejmowaniu zachowań wchodzących w repertuar zjawiska przemocy.

Zajęcia edukacyjne z zakresu w/w profilaktyki obejmują między innymi n/w tematykę dostosowaną do specyficznych problemów występujących w grupie:

- 1) Dlaczego niektórzy ludzie sięgają po alkohol, narkotyki, a inni nie (cel – obalenie normatywnych przekonań dotyczących spożywania alkoholu i zażywania narkotyków),
- 2) Realizacja własnych potrzeb (cel – ukazanie naturalnych dróg uzyskiwania przyjemności),
- 3) 3 drogi do uzależnienia (cel – ukazanie drogi psychologicznej, społecznej, genetycznej),
- 4) Rodzina z problemem uzależnienia bądź przemocy (cel – uświadomienie potrzeby obalenia schematu w jakim żyje dziecko wychowujące się w rodzinie z tego typu problemem, dotyczącego postawy „nie czuj”, „nie mów”, „nie ufaj”),
- 5) Ukazanie w jaki sposób działają mechanizmy obronne osoby uzależnionej (cel – ukazanie w jaki sposób każdy negatyw dotyczący środków odurzających osoba eksperymentująca, bądź uzależniona zamienia na pozytyw),
- 6) Trening zachowań asertywnych (cel – nabycie umiejętności odmówienia zażycia narkotyków, bądź spożycia alkoholu),
- 7) Nazywanie uczuć i potrzeb (cel – wzmocnienie poczucia własnej wartości),
- 8) Aspekty prawne związane z alkoholem i narkotykami w formie konkursu z podziałem na grupy (cel – uświadomienie, że zażywanie narkotyków i alkoholu często prowadzi do życia przestępczego),
- 9) Konstruowanie mapy celów życiowych (cel – uświadomienie, iż narkotyki i alkohol odbierają wolność i marzenia),
- 10) Zdrowy styl życia (cel – wzmocnienie czynników chroniących).

Czas spędzany w programach opiekuńczo - wychowawczych poświęcany był na: przeprowadzanie zajęć wychowawczych i profilaktycznych, zabaw dydaktycznych i integracyjnych, zabaw i gier ruchowych, stolikowych, pomoc w odrabianiu zadań domowych oraz wyrównywaniu braków w nauce, organizację wydarzeń sezonowych, np. spotkań świątecznych.

Spadek frekwencji na zajęciach obserwowany na przestrzeni ostatnich trzech lat wynika z coraz niższego wskaźnika demograficznego. Odbiorcami zajęć są najczęściej dzieci uczęszczające do szkoły podstawowej lub gimnazjum. Wraz z wiekiem zmniejsza się zainteresowanie młodych ludzi tego typu pozaszkolną formą spędzania czasu wolnego, co niewątpliwie łączy się z dojrzewaniem, koncentracją na nauce, rozwijaniu talentów (zajęcia taneczne, szachowe, plastyczne, kółka zainteresowań itp.)

Wszystkie zajęcia prowadzone są przez pedagogów, którzy kładą nacisk na:

- kształtowanie pozytywnych relacji w grupie rówieśniczej, kontaktach z dorosłymi, osobami niepełnosprawnymi, przedstawicielami innej narodowości

- kształtowanie i pielęgnowanie kontaktów międzyludzkich (koleżeństwa, przyjaźni)
- rozwijanie postawy asertywności
- kształtowanie systemu wartości i współodpowiedzialności za swoją rodzinę, m.in. przez wdrażanie działań i programów profilaktycznych
- kształtowanie umiejętności obrony wyznawanych wartości
- kształtowanie odpowiedzialności za siebie i innych
- kształtowanie prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego
- rozwijanie zainteresowań
- kształtowanie umiejętności pozytywnego myślenia, wiary we własne siły
- kształtowanie postawy ekologicznej

3. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wdrażanie przedsięwzięć mających na celu wsparcie rodzin, ▪ Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny, ▪ Realizacja gminnych programów w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii oraz przemocy w rodzinie, ▪ Poradnictwo specjalistyczne, ▪ Prowadzenie programów opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży, ▪ Profesjonalizacja kadry pracowniczej poszczególnych instytucji działających na rzecz rodzin. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niedostateczne wzmacnianie instrumentów polityki społecznej, ▪ Mała ilość zawieranych partnerstw działających na różnych polach, ▪ Niewystarczająca oferta wspierająca dla rodziców z małymi dziećmi, ▪ Brak lokalnego ośrodka wsparcia dla osób przeżywających kryzys, dotkniętych przemocą w rodzinie, brak schronienia w sytuacjach interwencyjnych, ▪ Niewielki zakres oferty pomocowej dla osób zależnych, ▪ Brak organizacji pozarządowych zajmujących się sprawami polityki społecznej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowanie partnerstw wewnątrz gminy i poza nią, ▪ Poprawienie przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami gminy, ▪ Wprowadzanie programów osłonowych i projektów profilaktycznych, ▪ Pojawienie się tendencji społecznej do zdrowego stylu życia, ▪ Możliwość wnioskowania o dodatkowe źródła finansowania prowadzonych działań, ▪ Wzrost świadomości i zaangażowania lokalnej społeczności w działania na rzecz dziecka i rodziny. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stagnacja w zakresie polityki społecznej, wykazywanie zaangażowania jedynie w zakresie modernizacji infrastruktury, ▪ Bierna postawa osób nisko wykształconych i bezrobotnych, ▪ Postawa roszczeniowa klientów Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku, ▪ Uzależnienie finansowe od Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku, ▪ Negatywna postawa mieszkańców wobec podmiotów świadczących pomoc osobom tego wymagającym, ▪ Niechęć do podejmowania wspólnych inicjatyw społecznych, ▪ Emigracja zarobkowa.

4. Adresaci działań i realizatorzy programu

Odbiorcami Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021 dla Gminy Toszek są rodziny zamieszkałe na terenie naszej gminy. Szczególną opieką otaczane są rodziny, w których występuje kryzys, problemy opiekuńczo – wychowawcze, uzależnienia, przemoc, długotrwałe bezrobocie, gdyż właśnie one pod wpływem przeżywanych kłopotów i napięć są narażone na zaburzenia więzi rodzinnych, a stąd już bardzo blisko do rozpadu rodziny.

Po drugiej stronie tego programu są jego realizatorzy, a zatem osoby i reprezentowane przez nie instytucje, które działają na rzecz poprawy sytuacji życiowej osób i rodzin. Celem pracy tych osób jest utrzymanie dobrych relacji w rodzinie, z którą współpracują, poprawa ich funkcjonowania by nie doszło do konieczności zabezpieczenia dziecka w pieczy zastępczej. Jeśli natomiast to się już wydarzy, starania i podejmowane kroki prowadzić mają do zmiany postaw poszczególnych członków rodziny, by umożliwić powrót dziecka do domu rodzinnego.

Niniejszy Program realizowany będzie przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku we współpracy z innymi instytucjami i podmiotami działającymi na terenie Gminy Toszek, m.in. Urzędem Miejskim w Toszku, Radą Miejską w Toszku, Miejsko – Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Toszku, Zespołem Interdyscyplinarnym Miasta i Gminy Toszek, oraz sołtysami.

5. Cele i kierunki działań w zakresie wspierania rodziny

Celem głównym niniejszego Programu jest

Udzielanie kompleksowej pomocy i wsparcia rodzinom z Gminy Toszek w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych

Cel główny realizowany będzie przez szereg **celów szczegółowych**, których określenie pozwoli wytyczyć kierunki działań:

- *Diagnoza rodzin zamieszkujących Gminę Toszek oraz zabezpieczenie ich podstawowych potrzeb socjalno – bytowych.*
- *Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin przeżywających trudności.*
- *Organizacja i prowadzenie programów opiekuńczo – wychowawczych dla dzieci i młodzieży.*
- *Poszerzenie świadomości mieszkańców w zakresie oferty pomocowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Toszku.*

- *Stopniowe zmniejszanie zakresu dysfunkcji w rodzinach.*
- *Wspieranie rodzin przeżywających kryzys.*

Do realizacji wyżej wyszczególnionych celów, przewiduje się następujące kierunki działań:

- Monitorowanie i diagnoza środowisk rodzinnych, które w wyniku przewidywanych trudności potrzebują pomocy i wsparcia, poprzez przeprowadzanie wywiadów środowiskowych i ustalanie planu pomocy.
- Prowadzenie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (prawnego, socjalnego, pedagogicznego itp.) dla osób i rodzin z Gminy Toszek.
- Objęcie rodzin przeżywających trudności wsparciem asystenta rodziny.
- Prowadzenie zajęć w ramach programów opiekuńczo – wychowawczych, zawierających elementy profilaktyczne, wychowawcze, artystyczne czy sportowe.
- Profesjonalizacja kadry pracującej z dzieckiem i rodziną.

Program zakłada realizację także innych ważnych zadań, które mogą się pojawić wraz ze zmieniającą się sytuacją społeczno – kulturowo – gospodarczą kraju, województwa i gminy. Dopuszcza się możliwość modyfikowania określonych w niniejszym dokumencie celów i kierunków działań oraz ich realizatorów, zwłaszcza gdy pojawi się taka potrzeba.

Finansowanie realizacji Programu opierać się będzie na środkach budżetu gminy, dotacjach z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych i zleconych, programów rządowych z zakresu wspierania rodziny, innych środków pozyskanych w ramach ogłoszonych konkursów na dofinansowanie działań.

6. Monitoring i ewaluacja

Monitoring Programu opierać się będzie na zebraniu informacji i danych z zakresu jest realizacji. Przedmiotem ewaluacji natomiast będzie ocena skuteczności podejmowanych działań, zainteresowania nimi odbiorców programu.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Toszku będzie corocznie przedkładał Radzie Miejskiej w Toszku sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawi potrzeby związane z realizacją zadań, zgodnie z treścią art. 179 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.).

Spis tabel

Tabela nr 1 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z systemu pomocy społecznej w latach 2015 – 2017	4
Tabela nr 2 Główny problem i liczba rodzin korzystających z systemu pomocy społecznej w latach 2015 – 2018	5
Tabela nr 3 Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w Gminie Toszek w latach 2015 – 2018	6
Tabela nr 4 Ilość osób objętych wsparciem asystenta rodziny w Gminie Toszek w latach 2015-2018	7
Tabela nr 5 Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w Gminie Toszek w latach 2015-2018.....	7

UZASADNIENIE

Obowiązek uchwalenia trzyletniego Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Toszek na lata 2019-2021 wynika z art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 998 z późn. zm.).

Projekt Programu określa kierunki i zakres działań jakie zostały zaplanowane do realizacji w latach 2019-2021.